

ИЗВОД ИЗ СТУДИЈЕ ЗАШТИТЕ СПОМЕНИК ПРИРОДЕ „ПРЕБРЕЗА – ПАЛЕОНТОЛОШКИ ЛОКАЛИТЕТ”

У складу са чланом 42. став 9. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-др. закон и 71/21) Министарство заштите животне средине објављује извод из студије заштите на основу кога ће заинтересована јавност моћи да идентификује у простору дефинисане границе и режиме заштите природног подручја I (прве) категорије, Споменик природе „Пребреза – палеонтолошки локалитет”.

Природно добро се налази у Јужној Србији, у подножју јужних обронака планине Велики Јастребац у северозападном делу Топличког терцијарног басена. Лоцирано је на 3 km северозападно од насеља Блаце у правцу Крушевца. Према административној подели Србије, припада територији општине Блаце, катастарској општини Пребреза. Палеонтолошки локалитет „Пребреза” приступачан је локалним асфалтним путем из правца Блаца преко Ђуревца и Горње Пребрезе, односно заселак Ракоњци до Глувог потока, где се и налази. Удаљеност од Београда је 175 km, а од Ниша 54 km.

Темељну вредност СП „Пребреза – палеонтолошки локалитет” представља неисцрпно богатство вредног и разноврсног палеонтолошког материјала чије порекло одступа од раније познатих миоценских сисарских фауна у ширем региону. Доступност посматрања и могућност непосредног проучавања палеонтолошких остатака пружају овом налазишту неоспорну научну и едукативну вредност. На основу истраживања еминентних домаћих и иностраних стручњака за проучавање палеонтологије неогенских кичмењака, „Пребреза - палеонтолошки локалитет” представља јединствено, богато и највредније налазиште миоценске сисарске фауне у овим областима Европе, које уједно и објашњава ток миграција сисара у доба миоцена преко Балканског полуострва и Србије из Европе, Азије и Африке. Као такав, локалитет у целини показује висок степен репрезентативности те представља један од најзначајнијих палеонтолошких репера на простору средње и јужне Европе.

Палеонтолошко налазиште Пребреза обухвата субвертикалне профиле, средњомиоценске старости (16-10 милиона година), са леве и десне обале Глувог потока у којима је откривено обиље фосилних остатака сисарске фауне чије порекло одступа од раније проучених фосилних налаза сисара у ширем региону. На основу досадашњих истраживања откривених остатака, утврђено је да ово подручје указује на токове миграције сисара у доба миоцена из Европе, Азије и Африке преко Балканског полуострва. У међународној стручној литератури означен је као најзначајније палеонтолошко налазиште ове старости на Балканском полуострву услед специфичности, разноликости, очуваности и степена проучености.

Поређењем фосилног садржаја одређених врста са различитим локалитетима исте старости у региону, уочено је да фауна из Пребрезе одговара MN6 (*Mammal Neogene* - сисарски неоген) стадијуму средњег миоцена, односно бадену.

ОПИС ГРАНИЦА ПРИРОДНОГ ДОБРА

Граница заштићеног Природног добра „Палеонтолошки локалитет – Пребреза”, са правцем пружања север-југозапад, захвата обе обале Глувог потока, у дужини од 300 m низводно од извора Студенац (изворе у левој обали Глувог потока, на 410 m надморске висине, око 1 km узводно од ушћа потока у Пребрешку реку) и 115 m узводно од истоименог извора са променљивом ширином од 5-20 m са обе стране потока.

Граница почиње од најсеверније тачке са координатама X= 519905, Y= 4798921 КО Пребреза (Општина Блаце) и наставља у правцу истока, па југа, где сече кат. парц. бр. 183/1, 186, 187, 188, 185/3, 130, 988, 987/2, 987/1, 985/1, 985/2, 976/1 у следећим тачкама са координатама: X=519910, Y=4798918; X=519915, Y=4798919; X=519910, Y=4798896; X=519918, Y=4798860; X=519923, Y=4798844; X=519920, Y=4798829; X=519912, Y=4798818; X=519913, Y=4798807; X=519918, Y=4798808; X=519922, Y=4798785; X=519919, Y=4798777; X=519911, Y=4798766; X=519918, Y=4798755; X=519915, Y=4798737; X=519903, Y=4798713; X=519902, Y=4798690; X=519906, Y=4798651; X=519890, Y=4798621; X=519899, Y=4798618; X=519893, Y=4798583; X=519882, Y=4798566; X=519871, Y=4798564; X=519889, Y=4798539; X=519879, Y=4798522. Из тачке са координатама X=519879, Y=4798522 граница заштићеног природног добра наставља у правцу северо-запада па севера сече кат. парц. бр. 976/1, 989, 514/4, 514/1, 514/2, 514/3, 515, 185/3, 188, 513/1, 513/2, 189 у следећим тачкама са координатама: X=519853, Y=4798532; X=519859, Y=4798539; X=519848, Y=4798555; X=519846, Y=4798575; X=519859, Y=4798598; X=519867, Y=4798627; X=519858, Y=4798631; X=519869, Y=4798658; X=519880, Y=4798654; X=519881, Y=4798656; X=519879, Y=4798687; X=519880, Y=4798718; X=519892, Y=4798740; X=519893, Y=4798753; X=519887, Y=4798760; X=519900, Y=4798790; X=519906, Y=4798802; X=519909, Y=4798807; X=519907, Y=4798810; X=519903, Y=4798803; X=519900, Y=4798803; X=519901, Y=4798820; X=519912, Y=4798833; X=519913, Y=4798845; X=519909, Y=4798858; X=519901, Y=4798896. Из тачке са координатама X=519901, Y=4798896 граница добра наставља у правцу севера, сече кат. парц. бр. 189, па кат. парц. бр. 183/1, да би завршила у почетној и најсевернијој тачки природног добра.

Природно добро у целини припада КО Пребреза (општина Блаце).

ПОПИС КАТАСТАРСКИХ ПАРЦЕЛА

Општина Блаце

КО Пребреза: кат. парц. бр. 186 (део), 513/1 (део), 515 (део), 189 (део), 188 (део), 187 (део), 987/1 (део), 514/2 (део), 987/2 (део), 976/1 (део), 514/3 (део), 985/2 (део), 513/2 (део), 514/4 (део), 985/1 (део), 988 (део), 989 (део) и 514/1 (део).

РЕЖИМ ЗАШТИТЕ

Укупна површина заштићеног добра износи 0,92 ha.

Да би се заштитиле темељне вредности, на подручју Споменика природе „Пребреза – палеонтолошки локалитет” прописан је режим заштите II (другог) степена. Осим забрана и ограничења прописаних одредбама Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010–исправка, 14/2016, 95/2018–други закон и 71/21) и Уредбом о режимима заштите („Службени гласник РС”, бр. 31/2012), на простору режима заштите II (другог) степена прописане су и специфичне мере које се огледају кроз следеће забране и ограничења:

У режиму заштите II степена на свим локалитетима **забрањује се** и:

- слободна, неконтролисана посета, обилазак и кретање ван обележених постојећих специјално утврђених стаза и водотока Глувог потока осим за потребе научних истраживања и контролисане едукације;
- поткопавање, засецање, нестручно ископавање, девастирање и сви други радови и интервенције који могу негативно утицати на морфологију долине Глувог потока;
- узимање фосилног материјала, осим за потребе научних истраживања;
- свака промена постојеће морфологије терена, а посебно морфологије водотока, превођење вода и промена постојећег режима површинских и подземних вода као

и сви други радови и интервенције које могу утицати на измену хидролошког режима Глувог потока;

- подизање обале (облагање страна, постављање камења и сл.);
- извођење рударских радова (експлоатација минералних и неминералних сировина за грађевинску индустрију, формирање позајмишта и/или отварање каменолома);
- извођење земљаних, шумарских, водопривредних, грађевинских и других радова којима се може оштетити, пореметити или угрозити постојеће стање налазишта;
- изградња хидротехничких објеката (брана–акумулација), преграђивање и регулација водотока;
- изградња минихидроелектрана;
- каптирање извора;
- чиста сеча шумске вегетације и крчење шума;
- депоновање јаловине, комуналног, индустријског и другог отпада дуж субвертикалних профила са леве и десне обале Глувог потока, као и у непосредној околини природног добра и другим сталним и повременим водотоцима;
- слободно испуштање отпадних и загађујућих вода у водоток;
- уклањање крајречне вегетације, одлагање/уношење лишћа/лисне масе, грађевине, остатака стабала и другог материјала у долину потока;
- постављање (укуцавање) табли и других обавештења на стаблима;
- спаљивање отпада и образовање депонија отпада;
- камповање и ложење ватре;
- промена намене водног земљишта;
- промена намена површина;
- извођење свих других радова којима се могу нарушити амбијенталне вредности заштићеног простора и погоршати његове примарне вредности.

У режиму заштите II степена радови и активности **ограничавају се** на:

- контролисана посета за потребе образовног и научног рада, едукативног туризма и општекултурне сврхе на подручју палеонтолошког локалитета „пребреза” под посебним условима;
- обележавање природног добра и постављање информативних табли, путоказа и ознака упозорења на заштићеном простору;
- инфраструктурно опремање и уређење простора за потребе образовног и научног рада и едукативног туризма;
- уређење и изградња мањих објеката (изложбена поставка на отвореном, дрвене пешачке стазе, заштитна ограда, дрвени мобилијар, надстрешнице – сеник, дрвени мостић преко Глувог потока и др.) који имају функцију презентације заштићеног природног добра уз очување аутохтоне шумске и жбунасте вегетације и ниског растиња, сходно орографији терена и омогућавању несметаног пролаза дуж долине потока;
- извођење геолошких и палеонтолошких истражних радова којима се не ремети морфологија профила и терена око њега;
- спровођење активности у оквиру научно-истраживачких радова и едукације (формирање едукативних гео-стаза и др.);
- извођење санационих мера за спречавање развоја инжењерско-геолошких процеса и појава, које деградирају и угрожавају природно добро;
- санација деградираних шумских екосистема;
- уклањање дрвенасте, жбунасте и зељасте вегетације под стручним надзором ради омогућавања палеонтолошких и других стручних истраживања геолошких профила, односно места где је констатовано исклињавање миоценских седимената;

- спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, инжењерско-геолошких процеса, природних непогода, ветролома, ветроизвала, појава биљних и животињских болести и пренамножавања штеточина;
- чишћење корита водотока од вегетације и наноса у циљу очувања пропусне моћи;
- примену мера активне заштите у случају нарушавања стања у самом водотоку и на геолошким миоценским профилима са обе стране Глувог потока (обурвавања седимената, појаве клизишта и др.);
- доградња постојећег прилазног колског пута;
- спровођење одговарајућих мера противпожарне и противерозионе заштите.